

Med nål og tråd i 1920'erne-30'erne

Indhold

- 2 Introduktion
- 3 Konkret undervisningsidé
- 4 Kopiside

I denne håndarbejdslektion tages der udgangspunkt i prøvestykket, også selvom piger i perioden var på et langt højere niveau i håndarbejdsfærdigheder. Prøvestykkerne var prøveklude, som eleverne brugte til at brodere, sømme, reparere huller, sy knapper på etc. Faget havde et væsentligt opdragende element. Pigerne lærte at holde deres hænder og deres sy- og strikketøj rent, pænt og ordentligt. Dette gjaldt også prøvestykkerne, der skulle være en slags visitkort for elevens evner for kvindelig håndgerning. Det primære mål med denne lektion er, at eleverne oplever en undervisningssituation i håndarbejde fra 1920'erne-30'erne.

Eksempler på konkrete læringsmål

Håndværk & Design

Kompetencemål: Eleven kan anvende værktøjer, redskaber og maskiner forsvarligt til forarbejdning af materialer

Fase 1: Eleven kan navngive og anvende grundlæggende håndværktøjer og redskaber. Eleven har viden om grundlæggende håndværktøjer og redskaber.

Fase 2: Eleven kan vælge grundlæggende værktøjer og

redskaber efter hensigt. Eleven har viden om grundlæggende håndværktøjers og redskabers anvendelsesmuligheder.

Historie

Kompetencemål: Eleven kan relatere ændringer i hverdag og livsvilkår over tid til eget liv.

Eleven kan sammenligne tidlige tiders familie, slægt og fællesskaber med eget liv. Eleven kan beskrive ændringer i livsgrundlag og produktion.

Lektionsmål

- 1 Det primære mål med denne lektion er, at børnene får indsigt i håndarbejdets undervisning fra 1920'erne-30'erne ved de grunddiscipliner fra perioden.
- 2 Det sekundære mål med denne lektion er at lære børnene korssting og kædesting

Dette materiale er udarbejdet som inspiration til et undervisningsforløb, der er derfor ikke opstillet en detaljeret plan over en lektion.

Kædesting og korssting

Der er mulighed for at differentiere undervisningen, hvis eleverne, har forudsætningerne. Man kan evt. lade elever der gerne vil have større udfordringer, brodere sit navn med kæde- eller korssting. Det kan også være påsnyning af en lomme på prøvestykket. Hvis der er elever i klassen, der kan strikke, eller klassen i håndværk og design i forvejen har beskæftiget

Prøvestykke udført af en dreng på Busses Skole i 1960'erne. Foto: Anne Katrine Gjerløff.

sig med strikning, kan dagens lektion også handle om strømpestriking, der var en absolut grundfærdighed i datidens håndarbejdeundervisning.

Introduktion og baggrundsviden

Håndarbejde var et fag i skolen igennem flere århundreder, og normalt kun for piger placeret som ekstra timer ud over det almindelige skema. På landet var den eneste lærer frem til anden halvdel af 1800-tallet, altid en mand. Derfor ansatte man f.eks. lærerens hustru eller en lokal kone til at undervise pigebørnene i håndarbejde – eller kvindelig håndgerning som faget også kaldtes.

I anden halvdel af 1800-tallet hvor kvinder fik adgang som undervisere i den offentlige skole, blev håndarbejdsfaget professionaliseret også med international inspiration. Der kom lærebøger, undervisningsmaterialer og pædagogiske overvejelser om den rette fremgangsmåde, og faget var i 1900-tallets begyndelse obligatorisk – men stadig kun for piger.

Faget rummede en række grunddiscipliner, som skulle læres – strømpestriking, isyning af knapper og bændler, reparation og stopning af tøj. Og på de ældre klassetrin gjaldt det fine sømme, syning af enkle beklædningsstykker, pynt med broderi og applikationer og måske mere komplicerede ting som mønstre, kraver, tilskæring etc.

Et væsentligt produkt var prøvestykkerne, prøvekludene, som eleverne skulle vise deres dygtighed i grunddisciplinerne på. Her skulle der broderes, sømmes, repareres et hul, sys knapper på etc. Prøvestykkerne blev f.eks. fremlagt til årsafslutninger eller vist ved forældremøderne. Ofte blev de forskellige discipliner demonstreret foran hele klassen – gerne ved hjælp af redskaber i overstørrelse – f.eks. store strikkepinde med meget tykt garn, eller overdimensionerede nåle. Man brugte også anskuelsestavler med billeder af de rette systing og arbejdsstillinger.

Op gennem 1900-tallet kunne dele af håndarbejde indgå i faget småsløjd, som blev brugt i børnehaver og de små klasser, særligt i reformpædagogisk orienterede og private skoler. Her kunne små drenge også komme ud for at lære at brodere på en karklud eller sy en knap i, men ellers kom kønsudligningen først op gennem 1970'erne. I den periode blev håndarbejde, ligesom formning der afløste tegning, også en smule friere og bevægede sig bort fra den faste gennemgang af traditionelle teknikker. Håndarbejde kunne f.eks. rumme stoftryk, hønsestriking, tidstypisk applikation eller batik.

Håndarbejdelektion

<u>Varighed:</u>	45 min
<u>Materialer:</u>	Forskellige stofstykker, kantebånd, knapper af forskellige størrelser, trykknapper, nål og forskellig sytråd i flere tykkelser. Lad evt. eleverne selv medbringe knapper, sytråd, trykknapper, kantebånd og stofstykke med hjemmefra. Se kopiside af prøvestykke side 4
<u>Aktivitet:</u>	Til denne lektion har vi vedlagt et billede af et originalt prøvestykke. Ideen er at lade eleverne prøve at sy efter dette med de materialer, der er til rådighed. Når prøvestykkerne er færdige, kan der laves en udstilling på et bord. → Tal med eleverne om hvad der var svært/nemt ved opgaven. → Reflektér over hvorfor man dengang skulle lave sådan et prøvestykke, hvad lærer man af det? → Snak om hvordan undervisningen i det traditionelle håndarbejde adskiller sig fra undervisningen i håndværk og design i dag?

Kopiside

Prøvestykke udført af en dreng på
Busses Skole i 1960'erne. Foto: Anne
Katrine Gjerløff.

